

Verslag van de Kick-off bijeenkomst van het Oral History Knooppunt “Sprekende geschiedenis”

28 jan 2022

Deelnemers Rondetafelgesprek/sprekers:

Saskia Moerbeek, (stichting BMP/Knooppunt Oral history), Annegriet Wietsma (documentairemaker), Annemarie Wildt (Amsterdam Museum), Arnoud-Jan Bijsterveld (via Zoom, Tilburg University) Eppo van Nispen tot Sevenaer (Beeld en Geluid), Flora Vallenduuk (Atria), Henry Timisela (Moluks Historisch Museum), Roeland Ordelman (CLARIAH/ Beeld en Geluid), Stef Scagliola (Oral history en technologie), Selma Leydesdorff (emeritus-hoogleraar UvA) en Vincent Robijn (Collectie Overijssel).

De bijeenkomst vindt plaats in aanwezigheid van een beperkt publiek. Het merendeel van de 140 mensen die zich hebben aangemeld volgen het programma via de livestream.

De aftrap

Saskia Moerbeek, directeur van stichting BMP en initiatiefnemer van het Knooppunt heet de deelnemers aan het Rondetafelgesprek en het publiek welkom. Zij begint met de mededeling dat de moderator van de middag Nadia Bouras positief is getest en dus niet aanwezig kan zijn. Saskia neemt haar rol over. Gelukkig is Susan Hogervorst bereid gevonden een deel van de rol van Saskia over te nemen: Het volgen van de chat en het inbrengen van een aantal vragen die daar worden gesteld.

Kick-off bijeenkomst van het Oral History Knooppunt “Sprekende geschiedenis”, opening door Eppo van Nispen tot Sevenaer (directeur Beeld en Geluid)

Als eerste geeft Saskia het woord aan de directeur van het Nederlands Instituut voor beeld en Geluid de heer Eppo van Nispen tot Sevenaer. Hij begint met opmerking dat hij vandaag opgetogen is en dat hij zeer erkentelijk is dat hij deze Kick-off mag openen. Beeld en Geluid is voor hem een huis van geheugen. En met de start van dit Knooppunt maken we geschiedenis. “Wat vandaag gebeurt is een mijlpaal die belangrijk is voor toekomstige generaties”. En dat doet de mens door de eeuwen heen. Het maken van mijlpalen. Eppo neemt het publiek aan de hand van een aantal beelden door deze geschiedenis heen en benadrukt dat verhalen ertoe doen. Hij eindigt bij een historisch moment op 17 november 2017 toen er een expertmeeting in Utrecht plaats vond waar eigenlijk de basis werd gelegd voor het huidige Knooppunt. Onder het uitspreken van de woorden “je hebt iemand nodig die de boel bij elkaar pakt en er een Knooppunt van maakt” dankt hij Saskia Moerbeek voor alle inspanningen en wenst hij iedereen een knallende Kick-off toe.

Wat is oral history of mondelinge geschiedenis?

Vervolgens geeft Saskia aan de hand van een PowerPointpresentatie een korte toelichting op de opzet en het programma, maar eerst gaat ze in op de vraag wat oral history of mondelinge geschiedenis nu eigenlijk is. “Vanuit het Knooppunt hanteren we de volgende omschrijving:

Oral history bestaat uit:

1. Mondelinge getuigenissen en verhalen van mensen over bepaalde historische gebeurtenissen of periodes.
2. Verhalen van mensen over de geschiedenis van de omgeving waar zij wonen.
3. Levensverhalen van mensen die tot een bijzondere groep behoren.

Deze verhalen worden verzameld door middel van (open) interviews. Dat klinkt eenvoudig, maar is echt een kunst apart. Door oral history komt de geschiedenis van groepen die in de mainstream geschiedschrijving buiten beeld blijven of onderbelicht blijven in beeld. Vandaaruit kan de bestaande geschiedschrijving kritisch bevraagd worden. Het is ook een manier om zelf met geschiedenis bezig te kunnen zijn als groep of gemeenschap.

Korte historie, opzet en programma van het Knooppunt Oral History

Aansluitend vertelt Saskia dat het initiatief tot het Knooppunt ooit min of meer out of the blue begonnen is, omdat stichting BMP tijdens de uitvoering van het vluchtelingen oral history project ‘Ongekend Bijzonder’ erachter kwam dat er in Nederland eigenlijk geen oral history centrum bestaat. Er volgde een haalbaarheidsonderzoek en de door Eppo genoemde expertmeeting. Daarin werd geconcludeerd dat er weinig behoefte was aan weer een nieuw centrum of instituut, maar wel aan een Knooppunt dat een makelaars- en een stimulerende rol vervult en een ondersteunde functie kent. Deze conclusies werden door BMP van harte onderschreven. Financiering van het beoogde Knooppunt bleek echter heel lastig, omdat oral history eigenlijk tussen alle beleidsterreinen invalt. “Uiteindelijk zijn we gestart met een website om te laten zien dat we er zijn. Vandaar uit is met de nodige creativiteit en support van fondsen als het Mondriaan fonds, het Bankgiroloterijfonds (nu Vriendenloterij fonds) en het V-fonds toch gelukt om te starten met de ontwikkeling van “Sprekende

geschiedenis”. Partners als Beeld en Geluid, de Universiteit Twente, de Open Universiteit, de oral history werkgroep van het Huizinga Instituut en anderen zijn daarbij onmisbaar gebleken.”

Na deze korte geschiedenis gaat Saskia over tot een toelichting op de opzet en het programma van het Knooppunt. De sheets van de PowerPoint Presentatie zijn als bijlage aan dit verslag toegevoegd.

Uitstekende Stuurgroep

Saskia sluit af met de opmerking dat ze erg blij is met de samenstelling van de Stuurgroep van het Knooppunt, die bestaat uit vertegenwoordigers van partners en onafhankelijke deskundigen. Deze stuurgroep bepaalt mede de criteria voor de uiteindelijke overdracht van “Sprekende geschiedenis” aan een erkend landelijk instituut. Zoals uit de opzet en het programma blijkt zijn er veel ambities. De medewerkers van het Knooppunt kunnen dat niet alleen. Het Knooppunt kan alleen functioneren als partijen zoals die nu aanwezig zijn zich hier mede-eigenaar van voelen. “Het Knooppunt is ook van jullie, dus kom met vragen, voorbeelden, suggesties.”

Na deze uiteenzetting zet Saskia de pet van moderator op en introduceert het Rondetafelgesprek dat als doel heeft om de actuele stand van zaken op het gebied van oral history op te maken. Ze doet geen voorstelronde maar introduceert de sprekers als ze aan het woord komen. Er worden drie vragen aan de orde gesteld waarbij telkens twee deelnemers wordt gevraagd om als eerste te reageren. De anderen kunnen daarop inhaken. Vragen uit de chat naar aanleiding van de discussie worden later door Susan ingebracht of schriftelijk beantwoord.

De eerste vraag luidt:

“Welke voorbeelden ken je van oral history projecten die op een aansprekende manier aan het publiek zijn of worden gepresenteerd”?

Voor de Molukse geschiedenis zijn interviews heel belangrijk

Henry Timisela, directeur van het Moluks Historisch Museum en Annegriet Wietsma, zelfstandig documentaire- en podcastmaker en oral history docent reageren als eerste. Henry vertelt dat het vorig jaar 70 jaar geleden was dat 12.500 Molukkers in Nederland aankwamen. 20 jaar geleden is er een groot interview project geweest waarbij veel van hun verhalen zijn vastgelegd. De mensen die geïnterviewd werden waren toen 60-70 jaar oud. Die interviews zijn een belangrijke bron voor latere generaties en er is veel over geschreven. Nu zie je dat ook latere generaties hun verhalen willen overdragen en dat er onder jongeren heel veel belangstelling is voor de eigen geschiedenis. Er is behoefte aan een nieuw interview project, maar er moet ook nagedacht worden over het bewaren en toegankelijk

Henry Timisela, directeur van het Moluks Historisch Museum aan het woord.

maken van de VHS-banden van het eerste interviewproject. Daarom is het Moluks Historisch Museum naar Beeld en geluid gestapt. “We moeten echt de digitale kant op”. Op basis van de interviews zijn en worden ook video-installaties gemaakt om het publiek te bereiken. Ook gebruiken we topstukken uit onze collectie, uit het depot, als aanjager van het gesprek en om verhalen te verzamelen.

Oral history materiaal kan op verschillende manieren gebruikt worden

Annegriet is vooral een publieksgebruiker van oral history databases. Als documentairemaakster en tegenwoordig ook podcastmaakster maakt ze veel gebruik van interviews die zijn gemaakt door het KITLV (Koninklijk Instituut voor Taal, Land en Volkenkunde) en het Veteranen Instituut om informatie te krijgen over bepaalde gebeurtenissen. Soms gebruikt ze het interviewmateriaal ook direct in afleveringen van het televisieprogramma *Andere Tijden*, bijvoorbeeld.

Zelf houdt ze ook oral history interviews voor eigen gebruik, bijvoorbeeld voor de podcastserie *De Deventer Medizaak*. Maar daar heeft ze geen database van. Tenslotte geeft ze zelf ook trainingen in oral history, waarbij ze mensen vooral leert om te luisteren en niet hun eigen mening voorop te stellen. Je moet natuurlijk ook opletten dat mensen niet helemaal leeglopen.

Documentairemaakster Annegriet Wietsma aan het woord.

Onderscheid tussen archieven en maken van publiekspresentaties

Vincent Robijn, directeur van de Collectie Overijssel en de IJssel Academie, haakt hierop in en stelt dat het belangrijk is dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende functies. Het bewaren van ruwe data is een archief functie. Een publiekspresentatie is niet hetzelfde. Als collectie Overijssel willen ze zich vooral toeleggen op waar ze goed in zijn: het bewaren en toegankelijk maken van collecties. Er zijn andere instellingen die veel beter zijn in publiekspresentaties. Laten die dan dat doen. Beiden zijn belangrijk. Zo heeft de IJssel Academie interviews gehouden over mechanisatie van de landbouw in het Nedersaksisch. Die interviews worden opgeslagen in het archief. Daar bovenop was er een publieksprogramma, een theatrale tocht met artistiek goede vertellers die van boerderij naar boerderij gingen. Dat werkte enorm goed en wekte veel interesse voor de verhalen.

Bronmateriaal en gebruik voor publiekspresentaties

Annemarie de Wildt, conservator van het Amsterdam Museum merkt op dat de presentaties in musea steeds korter worden. Zo zijn er rond de Gouden Koets drie korte filmpjes gemaakt vanuit verschillende perspectieven. Zij zou die mensen veel langer willen interviewen, maar daar komt het

vaak niet van. Dat doen ze overigens wel waar het gaat om de geschiedenis van hun gebouw, daarvoor zijn weeskinderen van vroeger geïnterviewd. Maar verder wordt in musea steeds meer accent gelegd op story telling. Saskia stelt dat het belangrijk is om een helder onderscheid te maken tussen bronmateriaal, het niet bewerkte interview met letterlijke transcriptie dat bewaard wordt, en de presentatie van de inhoud van dit materiaal die op heel veel verschillende manieren kan gebeuren.

Stef Scagliola, die zich bezighoudt met oral history en techniek, pleit er voor de data van oral history materiaal als gesproken bronnen te zien. Die bronnen kunnen dan weer gebruikt worden voor allerlei doeleinden zoals reminiscentie projecten, publiekspresentaties, tv-programma's en dergelijke.

Stef Scagliola, Oral history en technologie.

Vincent benadrukt nogmaals dat het belangrijk is om vast te stellen wie welke rol vervult. Archieven kunnen zich dan toeleggen op digitaliseren en bewaren. Musea op presenteren en oral historians op het houden van kwalitatief goede interviews. Beter één functie goed uitvoeren, dan twee of drie half, is zijn motto.

Annemarie stelt dat bronmateriaal inderdaad niet altijd geschikt is voor presentatie. Volgens Stef kan bronmateriaal dienen als stepping stone voor vervolgprojecten. Annegriet voegt toe dat oral history interviews ook gehouden worden omdat verhalen anders verloren gaan. Je moet ook aan later denken. Je kan nu mensen interviewen die je straks niet meer kan interviewen, dus ook als je niet meteen een publieksdoel hebt, kan oral history belangrijk zijn omdat er anders belangrijke getuigenissen verloren gaan.

Saskia maakt de overstap naar vraag 2: ze vraagt aan Flora Vallenduuk, archivaris van Atria, het Kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis en Vincent Robijn:

Wat zijn volgens jullie de belangrijkste vraagstukken op het gebied van het bewaren en doorzoekbaar maken van oral history materiaal en wat is er nodig om die op te lossen?

Contracten en toestemmingsformulieren vormen een obstakel

Flora meldt dat Atria vanaf 2007 oral history collecties heeft aangelegd voor wetenschappelijk onderzoek. Er zijn iets van 18 of 19 projecten aanwezig in het archief. De interviews worden bij DANS (Digital Archiving and Networking Services) opgeslagen en ontsloten. In ieder geval de transcripties.

Op zich is dat goed voor elkaar. Wat lastiger is, is de contracten nalopen die indertijd gesloten zijn. Soms is er geen toestemming gegeven om het materiaal verder te gebruiken. De privacy voorwaarden van nu waren toen ook nog niet bekend. In die contracten zitten veel obstakels. Wat Atria wel doet is korte filmpjes op YouTube zetten om de collecties bekend te maken zodat mensen of naar het archief toekunnen gaan of via DANS (openbare) interviews kunnen inzien. Hoe ontsluit en hoe regel je (soms achteraf) toestemming, dat is wel een obstakel.

Verkaveling van het erfgoedveld is lastig

Vincent stelt dat het belangrijkste obstakel is dat het erfgoedveld behoorlijk verkaveld is. Archieven, musea, historische verenigingen hebben elke hun eigen manieren van bewaren en hun eigen heilige huisjes. Het kan in theorie zo zijn dat hij als directeur van de IJssel Academie een oral history project laat uitvoeren, maar dat hij als directeur van de Collectie Overijssel met weigeren om het materiaal op te slaan, omdat het te omvangrijk is. Omdat niet duidelijk is of dat een taak is van zijn archief en wie het dus gaat betalen. De opdrachtgevers zijn gemeentes en de provincie en daarmee is dit niet geregeld.

Blinde vlek voor opslag onderhoud bij financiers

Roeland Ordelman, die met drie petten op deelneemt aan dit Rondetafelgesprek, vanuit de Universiteit Twente, vanuit CLARIAH (een digitaal infrastructuurproject) en vanuit Beeld en Geluid, stelt dat dit soort gesprekken al heel erg lang gevoerd worden. Er wordt veel gedaan, maar het blijft erg lastig om tot afstemming en hanteerbare standaards te komen. Het is een langzaam traject. Maar als je terugkijkt zie je dat er toch wel stappen zijn gezet. Bij kleine organisaties is de bottleneck vaak de expertise en de menskracht. Je krijgt als organisatie makkelijk subsidie om iets te maken, maar geen geld voor bewaren en onderhoud. Dat is een blinde vlek bij de financiers. Verschillende sprekers haken hierop in. Het is een algemeen gedeeld beeld dat er te weinig aandacht, ook in financiële zin, is voor de opslag en het doorzoekbaar maken van oral history materiaal.

Roeland Ordelman aan het woord.

Ook de archiefsystemen lopen achter

Wat ook meespeelt is de manier waarop de registratiesystemen zijn ingericht zoals bijvoorbeeld Adlib dat een heel talige manier van registreren heeft die niet altijd past bij oral history bestanden. Eigenlijk lopen systemen en de leveranciers daarvan achter. En soms wordt er ook te veel gereageerd op hypes in technologieën, zonder dat er naar de langere termijn wordt gekeken. Spraakherkenning is een mooie ontwikkeling, maar ga maar eens een spraakherkenner implementeren in grote instituten. CLARIAH biedt mogelijkheden voor spraakherkenning in de onderzoeksomgeving, maar verder is het nog lastig implementeren. Wel zijn dataplannen tegenwoordig normaal geworden. Dus dat er vooral een plan gemaakt wordt hoe er met de data wordt omgegaan. Dan kan je sturen op de workflow en de stappen die je moet zetten om je bronmateriaal veilig te stellen.

Er wordt geconcludeerd dat fondsen moeten nadenken over duurzame opslag van het materiaal. En kleine organisaties moeten terecht kunnen bij grotere archieven zoals Beeld en Geluid om daar hun materiaal veilig te stellen (zoals het Moluks Historisch Museum nu doet).

Stef pleit ook voor meer aandacht voor zelfarchivering, zodat mensen ook weten wat ze zelf moeten doen als ze familieverhalen en dergelijke voor de toekomst willen bewaren. In deze digitale tijd gaat veel verloren anders. Annemarie constateert dat er in de maatschappij veel belangstelling is voor levensverhalen en dat "Sprekende geschiedenis" beslist een rol kan spelen in het aanreiken van handvatten voor duurzaam bewaren.

Daarmee komt het gezelschap bij de laatste vraag van het Rondetafelgesprek. Digitalisering heeft een grote impact op het gebied van oral history. Hierdoor neemt het aantal projecten snel toe en kunnen, zoals eerder gezegd, bestaande collecties worden hergebruikt. Punt is dat niet duidelijk is in hoeverre onderzoeksprojecten inderdaad gebruik maken van materiaal uit meerdere collecties. De vraag luidt dan ook:

- A. Welke voorbeelden ken je van onderzoeksprojecten die gebruik maken van het materiaal van meerdere interviewcollecties?**
- B. Wat zijn vraagstukken die op korte termijn om een oplossing vragen, als het gaat om de doorzoekbaarheid en het hergebruik van oral history materiaal?**

Arnoud-Jan Bijsterveld Hoogleraar Brabantse cultuur aan de Tilburg University en Roeland Ordelman worden uitgenodigd om als eerste op deze vraag in te gaan.

Oral history combineren met andere bronnen

Arnoud-Jan vertelt via Zoom dat er best veel voorbeelden zijn te geven. Hij noemt het project van Herman en Annelies van Rens "Tussenstation Cosel", die aan de hand van getuigenverklaringen achterhaalden hoe Joden halverwege uit de deportatietreinen richting Auschwitz werden gehaald. Ze zochten daarvoor in Belgische en Franse archieven en reconstrueerden een onopgemerkt facet van de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog dat tot nieuwe inzichten leidde. Het ging niet alleen om getuigenissen, maar ook om andere soorten archiefstukken. Ook Arnoud-Jan vindt dat oral history interviews gebruikt moeten worden als gewone bronnen. Dan moeten ze wel doorzoekbaar zijn. En het is ook altijd belangrijk om na te gaan welke perspectieven je zoekt. Alleen slachtoffers? Of ook dader perspectieven? Vaak zijn die laatste ondervertegenwoordigd omdat er veel bezwaren zijn tegen het interviewen van daders, maar achteraf kunnen dergelijke verhalen ons veel leren.

Arnoud-Jan Bijsterveld (via Zoom, Tilburg University)

Flora haakt hierop in. Zij stelt dat de gevoeligheid van het materiaal de kracht is, maar ook vaak een belemmering vormt. Arnoud-Jan vindt verder de combinatie van verschillende bronnen verrijkend.

Voor doorzoeken heb je passende zoektermen nodig

Roeland Ordelman constateert dat interviews verbonden zijn binnen een collectie, dat er verbanden zijn tussen collecties en dat er verbanden zijn met andere bronnen.

Hoe kan je faciliteren dat je met bronnen uit meerdere collecties kunt werken. Daarvoor heb je zoektermen nodig. Een je moet ook in meerdere talen kunnen zoeken als je bijvoorbeeld Europees wilt werken. Namen en locaties zijn eerste zoektermen. Men is er nu mee bezig, dat je meerdere collecties kan doorzoeken, maar er is meer nodig.

Een taak voor het Knooppunt

Arnoud-Jan noemt ook nog Oorlogslevens, daar worden bronnen uit verschillende collecties bij elkaar gebracht, maar oral history zit daar nog niet bij. Eigenlijk is de conclusie dat het aantal onderzoeken dat meerdere oral history collecties gebruikt, toch nog beperkt is. Met het thema Vrijheid werkt het Knooppunt aan het maken van inhoudelijke labels om oral history collecties en straks mogelijk ook andere bronnen te doorzoeken op de betekenis die mensen aan het begrip vrijheid geven. Maar ook dat is nog pionieren. Vanaf de tafel komt dan ook het verzoek: Knooppunt ga eraan werken. Aan een gemeenschappelijke manier van dataopslag en de implementatie van de standaards die er inmiddels wel zijn. Dat betekent communicatie hierover en implementatie, ook door leveranciers.

Stef merkt nog op dat in EASY van DANS toch alles wel is opgeslagen. Maar Annegriet vindt het lastig dat ze daar soms per interview om toestemming moet vragen. Bij Beeld en Geluid is dat op een ander niveau dat je eenmalig toegang krijgt tot een collectie als je je geregistreerd hebt.

Als laatste merkt Arnoud-Jan op dat grote instituten en archieven grote problemen hebben met het digitaliseren van collecties uit de jaren 70 en 80. Dat ze dat zelfs met vrijwilligers moeten doen.

Vragen uit de chat en uit de zaal

Met de constatering dat er op het gebied van het doorzoekbaar maken van collecties nog veel werk te verrichten is, gaat Saskia over naar Susan Hogervorst die de vragen in de chat heeft bijgehouden.

Susan meldt dat de chat op zich al fungeert als Knooppunt. Mensen helpen elkaars vragen te beantwoorden en er is een levendige uitwisseling. Er zijn een paar grotere vragen gesteld:

1. Wie bepaalt welke thema's bewaard blijven?
2. Kan Beeld en Geluid een rol spelen om de obstakels bij het afsluiten van contracten uit de weg te ruimen? Dat instituut heeft hier immers veel expertise mee?
3. Als je een combinatie hebt van verschillende bronnen, bijvoorbeeld objecten die in een verhaal een rol spelen? Hoe documenteer je die dan?

Saskia gaat als eerste in op deze vragen. Zij zegt dat de keuze welke thema's bewaard worden afhangt van de kracht van de geschiedenis, de passie en inzet van de makers en een heel klein beetje sturing van de Stuurgroep van het Knooppunt die een enkel voorbeeldthema kan kiezen. Annegriet benadrukt de grote rol die initiatiefnemers van oral history projecten hierin spelen.

Eppo stelt dat Beeld en Geluid beslist wil meedenken over de manieren waarop contracten kunnen worden opgesteld en hoe er kan omgegaan worden met het ontbreken van passende contracten bij collecties uit het verleden.

Saskia vertelt dat oral history en objecten op verschillende wijze met elkaar samenhangen. Mensen kunnen verhalen vertellen over hun beleving van objecten, om de beschrijving hiervan meer gelaagdheid te geven. Maar objecten kunnen ook gebruikt worden om iemand die geïnterviewd wordt op zijn of haar praatstoel te krijgen. Annemarie vult aan dat oral history op zichzelf ook immaterieel erfgoed is. Verhalen worden steeds belangrijker in de wisselwerking met objecten, maar het is ook wel een ingewikkelde materie. Het Amsterdam Museum heeft voor het project Corona in de stad een open oproep gedaan en mensen kwamen met verhalen, kunstwerken, mondkapjes en dergelijke. Wat bewaar je daarvan wel en wat niet? Het is een zoektocht.

Stef stelt dat het onderscheid tussen object en verhaal met de digitalisering vervaagd. Transmedia storytelling is daar een voorbeeld van.

Verdrag van Faro

Saskia vraagt Wilma Simons van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, die aanwezig is in de zaal, hoe zij aankijkt tussen de relatie tussen erfgoed en oral history. Wilma wijst op het verdrag van Faro dat inzet op de waarde van erfgoed voor de samenleving. Oral history vult volgens haar een gat, omdat het zowel de betekenis geeft aan erfgoed, als erfgoed op zich is. Er wordt gewerkt aan een uitvoeringsagenda voor het verdrag van Faro, dat Nederland nog moet ondertekenen, waarin concrete voorstellen worden gedaan om erfgoed participatie te bevorderen. Hopelijk kan het Knooppunt hierin een rol spelen.

Praktische vragen

Naar aanleiding van een vraag over de beste software voor het maken van transcripties wijst Saskia op de website “Sprekende geschiedenis”, waar allerlei pathische handvatten worden aangereikt. Anton Rensen van de Belangenvereniging van ondernemers in geschiedenis vraagt of het Knooppunt ook kan helpen bij het uitzetten van vragen om mensen te vinden die geïnterviewd kunnen worden of die collecties hebben, bijvoorbeeld over de april/mei stakingen in 1943. Het antwoord hierop is dat het Knooppunt zeker een rol in kan spelen bij het uitzetten van vragen.

Steunbetuiging

Aansluitend zegt Mariëlle Hendriks, directeur van het Erfgoedhuis Zuid-Holland, dat zij weliswaar de anderen erfgoedhuizen niet geraadpleegd heeft, maar dat ze vrij zeker weet dat OPEN, een overleg van alle erfgoedhuizen, een heel actieve rol wil spelen in het Knooppunt.

Diversiteit en Inclusie

Domenica Ghidei Biidu, voorzitter van de Stuurgroep, die als core business diversiteit en inclusie heeft, zegt dat ze blij is dat het Knooppunt dit tot belangrijk aandachtspunt wil maken, maar zegt ook dat je dan wel ijkpunten moet hebben. Musea hanteren de 4 p's: personeel, publiek, programma en partners. Op al die punten moeten diversiteit en inclusie getoetst worden. Iets dergelijks zou ook voor het Knooppunt en het netwerk dat daarbij hoort moeten gelden. Saskia is het hier mee eens en zegt dat ze hier samen met Domenica graag naar wil kijken. Flora haakt hierop in en zegt dat Atria op dit punt veel ervaringen heeft en dat ook zij graag wil meedenken. Want je kant het als instituut op orde hebben, maar het gaat ook om de bredere sector.

Praktische suggesties

Stef komt nog met tweetal praktische suggesties: Een instructiefilmpje digitaliseren voor dummy's en crowdsourcing voor metadatering (inschakelen vrijwilligers) om tot goed beschreven collecties te komen. Saskia vertelt over het deelproject van het Knooppunt "Vrijheid als thema" waarin o.a. samen met vrijwilligers tools ontwikkeld worden voor het controleren van transcripties en het labelen van interviews. Het idee is om op termijn ook te kijken of samenwerking met het platform Vele Handen van Picturae mogelijk is. Daar zijn heel veel vrijwilligers bij aangesloten. Als laatste merkt Annegriet op dat het ontzettend belangrijk is dat er een thesaurus voor metadata komt, zodat iedereen dezelfde termen en type omschrijvingen gebruikt.

Afsluiting door profes. Dr. Selma Leydesdorff

Na deze praktische suggesties en "opdrachten" aan het Knooppunt geeft Saskia het woord aan Selma Leydesdorff, emeritus-hoogleraar oral history and culture aan de Universiteit van Amsterdam. Zij zal de middag afsluiten met een vooruitblik.

Selma bedankt iedereen die deze middag mogelijk heeft gemaakt. Er zijn de afgelopen dertig jaar diverse initiatieven geweest om tot meer afstemming en samenwerking te komen, maar telkens blijkt dat oral history overal tussen invalt omdat het én over inhoud en over techniek gaat. Met het initiatief tot het Knooppunt wordt het verbinden en verzamelen nu praktischer aangepakt. Daar is ze blij mee. Zelf heeft ze eindeloos in archieven gezeten, over de hele wereld om te kijken wat er aan materiaal is. Het zou heel mooi zijn als er meer digitale toegang komt.

Eén van haar wensen is ook dat er in de toekomst meer aandacht wordt besteed aan de achtergrond en de persoon van de interviewer. Interviewer en geïnterviewde creëren met elkaar een narratieve ruimte, waarin het verhaal verteld kan worden. Ze herinnert zich dat ze in een Joods archief in New-York heel veel getuigenissen van dezelfde man tegenkwam over Sobibor. Waarom zo veel en waarom waren die getuigenissen telkens anders? Die informatie ontbrak. Een vraag is hoe je die narratieve ruimte digitaliseert. Hoe ga je om met wat er niet verteld wordt? En waar kan je achterhalen waarom iets op een bepaalde manier verteld wordt? Dat zijn zaken waar zij in haar interviews altijd op let. Je moet altijd ook het grote verhaal in de gaten houden is haar conclusie.

Als laatste wil Selma meegeven dat oral history niet alleen positieve informatie oplevert. Je kan ook nationalistische perspectieven blijken te steunen. In Hongarije wordt met oral history door het regime van Orban geen goed doel gediend. "We moeten leren om scheidingen aan te brengen en ons realiseren dat ieder historisch perspectief altijd meerdere kanten heeft. De vraag is hoe ga je hier mee om? Er is niet één geschiedenis er zijn altijd meerdere geschiedenissen. Die gelaagdheid moet niet uit het oog verloren worden als oral history steeds vaker wordt ingezet.

Na deze wijze worden van Selma sluit Saskia de bijeenkomst af onder dankzegging aan iedereen voor hun boeiende bijdragen.

Bijlage 1: [Hand-out presentatie](#)

Bijlage 2: [Antwoorden op vragen uit de chat](#)